

ארבעה ראשי שנים פרק ראשון ראש השנה יג.

עין משפט נר מצוה

סו א מיי פ"ד מהל'
מחולקת הלכה א סמג
עשין רמב"ם טו"ז ע"י סי'
הא סמ"ג א:
סב ב מיי פ"ד מהל'
עומלת אוכלין הלכה
א:
סג ג מיי פכ"ז מהל'
גלים הלכה א:

א"ל מאי אסיף קציר. אכל מכל מקום פשטיה דקרא חג הצה צומן
אסיפה א: וקרי' ליה בצאת השנה. מ"מ צהאי קרא לחודיה
לא סגי אי לאו צמועד שנת השמיטה בחג הסוכות:
הסר קורטוב. אחד משמונה דאיתא דפרק המוכר את

ודלמא לא עייל כלל. ואפילו לא התחילו להתבטל בשביעית קאמר
רמנא מלות שביעית לימנך אסורה עד חג הסוכות מלמרוס ולקורו:
לא ס"ד. לנשתי קרא אלא כשהצילו שליש דמוכח קרא לחרינא:
והג האסיף בלאה השנה מאי חג האסיף אילימא. דההוא שס סוכות
ומשום דבא צומן אסיפה למה לי דכתב

תורה אור השלם

1. ודג הקציר בבביר
מעשיך אשר תורע
בשדה ותג האסוף בצאת
השנה באסוף את
מעשיך מן השדה:
שמות כג טו
2. דבר אל בני ישראל
ואמרת אליהם כי תבאו
אל הארץ אשר אני נתן
לקבץ וקצרתם את
קצירתה והבאתם את
קמח ראשית קצירכם
אל הבית: ויקרא כג י
3. ויאכלו מעבור הארץ
השנה הפסח מצות
ולקחי בצעם היום הזה:
יהושע ה יא
4. והעם עלו מן הירדן
בעשור לחדש הראשון
ויהיו בגלגל בקצה מוזהר
וישע ד יט
5. ויעש הבא אקלו
ברצונו ואין עומד לפניו
ויעמד בארץ הצבי וכלה
בירו: ויהיא יא טו
6. חג הסוכות תעשה לך
שבעת ימים באסוף
מגרבך ומצידך:
דברים טז ג
7. וצוית את ברכתי
לקבץ בשנה הששית
ועשת את התבואה
לשלוש השנים:
ויקרא כה כא

הספיה (ב"ב 5). ומדה הפסחה נקט
ולאו דוקא דלפילו פחות מכאן ואפילו
חסר טיפה אינו עובד: **ולא** קציר
נבד". ואף על גב דירושא היא להס
מאזותיהם כדאיתא בע"ז פרק רבי
ישמעאל (דף עג. ע"ג). דלמר רמנא
ואשרייהו משרפון צהא מכדי ירושה
היא להס מאזותיהם ואין אדם אוסר
דבר שאינו שלו מ"מ יש לו צהא שורע
ומ"מ ט (דריק) המס שפיר משום אחרות
שמדורות הראשונים:

דאקריבו עומר והדר אבול.

הקשה ר' אברהם אבן
עזרא הא ממחרת הפסח היינו ט"ו
בניסן שהוא מחרת שמיטת הפסח
הנשחט צ"ל דכתיב דפרשת מסעי
ממחרת הפסח ילאו בני ישראל ציד
רמה וזה היה צ"ו ופסח לו ר"ת
דה"ק קרא ויאכלו מעבור הארץ
ממחרת הפסח כלומר מן היסן מלות
וקלוי דהוא חדש אכלו צעטס היום היה
דלוינו ט"ו דלקריבו עומר והדר אכול
וה"ל אשכחן ט"ו דלקרי צעטס היום
הזה דכתיב ולחם וקיס ויכרמל לא
תאכלו עד עטס היום ו"ל ו"א"ת
ואמאי איתערך למתב צעטס מן
היסן הא פשיטא דמלות אכלו בלילה
הראשונה ויש לומר דהיא אכילה לא
חשיבה דסגי צמוית להכי אתא קרא
למימר דעיקר אכילה היתה מן היסן
ואתא קרא לספר צמחו של מן דכתי' ט
ולא היה עוד לבני ישראל מן דלמרינן
צמדה משל לחינוק שאלל פת שערין
מפני שאין לו פת חמין ומקודס לכן
היו יכולין לאכול מן היסן כשעלו מן
הירדן בעשור לחדש אלא צמנו היו
חפזים יותר כל זמן שלא פסק להס
ומיהו קשיא דצמוספתא דסוטה (פ"א)
וצפ"ק דקדושין (דף נה. נס) אמרינן
שהיו מסתפקין צמן שכליהם עד ט"ו
בניסן דכתיב וישבות המן ממחרת
באכלס מעבור הארץ שמע מינה
משאללו חדש פסק וע"כ י"ל דט"ו נמי
קרי ממחרת הפסח לפי שהוא יום
מחרת אכילתו דנאכל בליל ט"ו וצפ'
שני דחלה צירושלמי פלוגתא היא
דלמורא והכי איתא התם ר' יונה
צבא קמיה דר' ירמיה צעה שנסכו
יערלא ארץ ומנאו קמה לחה מהו

ודלמא לא עייל כלל וקאמר רחמנא תשמט
ותייל עד חג הסוכות לא סלקא דעתך דכתיב
וחג האסיף בצאת השנה מאי אסיף אילימא
חג הבא ביומן אסיפה הכתיב באסוף אלא
מאי אסיף קציר. וקיס להו לרבנן דכל תבואה
שנקצרה בחג בידוע שהביאה שליש לפני
ראש השנה וקא קרי לה בצאת השנה א"ל
ר' ירמיה לר' זירא וקיס להו לרבנן בין שליש
לפחות משליש א"ל. לאו אמינא לך. לא
תפיק נפשך לבר מהלכתא כל מדות חכמים
כן הוא בארבעים סאה הוא מובל בארבעים
סאה חסר קורטוב אינו יכול למבול חסר
כבביצה מטמא טומאת אוכלין כביצה על
שומשוש אינו מטמא טומאת אוכלין ביצה על
שלושה מטמא מדרס שלושה על שלושה חסר
נימא אחת אינו מטמא מדרס הדר א"ר ירמיה
לאו מילתא היא דאמרי דבעו מיניה חברייא
מרב כהנא עומר שהקריבו ישראל בכניסתן
לארץ מהיבן הקריבוהו אם תאמר דע"ל ביד
נברי ² קצירכם אמר רחמנא ולא קציר נברי
ממאי דאקריבו דלמא לא אקריבו לא ס"ד

דכתיב ³ ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח
ממחרת הפסח אכול מעיקרא לא אכול
דאקריבו עומר והדר אכלי מהיבן הקריבו
אמר להן כל שלא הביא שליש ביד נברי
ודלמא עייל ולא קיס להו. אלא קיס
להו הכא נמי קיס להו ודלמא לא עייל
כלל אבל היכא דע"ל ריבעא בין שליש
לפחות משליש לא קיס להו לא סלקא דעתך
דכתיב והעם עלו מן הירדן בעשור לחדש
ואי ס"ד דלא עייל כלל בחמשה יומי מי קא
מליא אלא מאי דע"ל רבעא או דנקא אכתי
בחמשה יומי מי קא מליא אלא מאי אית לך
למימר א"ל ארץ צבי כתיב בה ה"ג ארץ צבי
כתיב בה מתקיף לה רבי חנינא ומי מצית
אמרת דהאי אסיף קציר הוא והכתיב באסוף
מגרנך ומיקבך ואמר מר בפסולת גורן ויקב
הכתוב מדבר א"ר זירא הא מילתא הואי
בידן ואתא רבי חנינא שדא ביה גרנא
אלא מנלן כדתניא רבי יונתן בן יוסף
אומר ועשת את התבואה לשלוש השנים
אל

דכתיב ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח
ממחרת הפסח אכול מעיקרא לא אכול
דאקריבו עומר והדר אכלי מהיבן הקריבו
אמר להן כל שלא הביא שליש ביד נברי
ודלמא עייל ולא קיס להו. אלא קיס
להו הכא נמי קיס להו ודלמא לא עייל
כלל אבל היכא דע"ל ריבעא בין שליש
לפחות משליש לא קיס להו לא סלקא דעתך
דכתיב והעם עלו מן הירדן בעשור לחדש
ואי ס"ד דלא עייל כלל בחמשה יומי מי קא
מליא אלא מאי דע"ל רבעא או דנקא אכתי
בחמשה יומי מי קא מליא אלא מאי אית לך
למימר א"ל ארץ צבי כתיב בה ה"ג ארץ צבי
כתיב בה מתקיף לה רבי חנינא ומי מצית
אמרת דהאי אסיף קציר הוא והכתיב באסוף
מגרנך ומיקבך ואמר מר בפסולת גורן ויקב
הכתוב מדבר א"ר זירא הא מילתא הואי
בידן ואתא רבי חנינא שדא ביה גרנא
אלא מנלן כדתניא רבי יונתן בן יוסף
אומר ועשת את התבואה לשלוש השנים
אל

דכתיב ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח
ממחרת הפסח אכול מעיקרא לא אכול
דאקריבו עומר והדר אכלי מהיבן הקריבו
אמר להן כל שלא הביא שליש ביד נברי
ודלמא עייל ולא קיס להו. אלא קיס
להו הכא נמי קיס להו ודלמא לא עייל
כלל אבל היכא דע"ל ריבעא בין שליש
לפחות משליש לא קיס להו לא סלקא דעתך
דכתיב והעם עלו מן הירדן בעשור לחדש
ואי ס"ד דלא עייל כלל בחמשה יומי מי קא
מליא אלא מאי דע"ל רבעא או דנקא אכתי
בחמשה יומי מי קא מליא אלא מאי אית לך
למימר א"ל ארץ צבי כתיב בה ה"ג ארץ צבי
כתיב בה מתקיף לה רבי חנינא ומי מצית
אמרת דהאי אסיף קציר הוא והכתיב באסוף
מגרנך ומיקבך ואמר מר בפסולת גורן ויקב
הכתוב מדבר א"ר זירא הא מילתא הואי
בידן ואתא רבי חנינא שדא ביה גרנא
אלא מנלן כדתניא רבי יונתן בן יוסף
אומר ועשת את התבואה לשלוש השנים
אל

דכתיב ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח
ממחרת הפסח אכול מעיקרא לא אכול
דאקריבו עומר והדר אכלי מהיבן הקריבו
אמר להן כל שלא הביא שליש ביד נברי
ודלמא עייל ולא קיס להו. אלא קיס
להו הכא נמי קיס להו ודלמא לא עייל
כלל אבל היכא דע"ל ריבעא בין שליש
לפחות משליש לא קיס להו לא סלקא דעתך
דכתיב והעם עלו מן הירדן בעשור לחדש
ואי ס"ד דלא עייל כלל בחמשה יומי מי קא
מליא אלא מאי דע"ל רבעא או דנקא אכתי
בחמשה יומי מי קא מליא אלא מאי אית לך
למימר א"ל ארץ צבי כתיב בה ה"ג ארץ צבי
כתיב בה מתקיף לה רבי חנינא ומי מצית
אמרת דהאי אסיף קציר הוא והכתיב באסוף
מגרנך ומיקבך ואמר מר בפסולת גורן ויקב
הכתוב מדבר א"ר זירא הא מילתא הואי
בידן ואתא רבי חנינא שדא ביה גרנא
אלא מנלן כדתניא רבי יונתן בן יוסף
אומר ועשת את התבואה לשלוש השנים
אל

דכתיב ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח
ממחרת הפסח אכול מעיקרא לא אכול
דאקריבו עומר והדר אכלי מהיבן הקריבו
אמר להן כל שלא הביא שליש ביד נברי
ודלמא עייל ולא קיס להו. אלא קיס
להו הכא נמי קיס להו ודלמא לא עייל
כלל אבל היכא דע"ל ריבעא בין שליש
לפחות משליש לא קיס להו לא סלקא דעתך
דכתיב והעם עלו מן הירדן בעשור לחדש
ואי ס"ד דלא עייל כלל בחמשה יומי מי קא
מליא אלא מאי דע"ל רבעא או דנקא אכתי
בחמשה יומי מי קא מליא אלא מאי אית לך
למימר א"ל ארץ צבי כתיב בה ה"ג ארץ צבי
כתיב בה מתקיף לה רבי חנינא ומי מצית
אמרת דהאי אסיף קציר הוא והכתיב באסוף
מגרנך ומיקבך ואמר מר בפסולת גורן ויקב
הכתוב מדבר א"ר זירא הא מילתא הואי
בידן ואתא רבי חנינא שדא ביה גרנא
אלא מנלן כדתניא רבי יונתן בן יוסף
אומר ועשת את התבואה לשלוש השנים
אל

דכתיב ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח
ממחרת הפסח אכול מעיקרא לא אכול
דאקריבו עומר והדר אכלי מהיבן הקריבו
אמר להן כל שלא הביא שליש ביד נברי
ודלמא עייל ולא קיס להו. אלא קיס
להו הכא נמי קיס להו ודלמא לא עייל
כלל אבל היכא דע"ל ריבעא בין שליש
לפחות משליש לא קיס להו לא סלקא דעתך
דכתיב והעם עלו מן הירדן בעשור לחדש
ואי ס"ד דלא עייל כלל בחמשה יומי מי קא
מליא אלא מאי דע"ל רבעא או דנקא אכתי
בחמשה יומי מי קא מליא אלא מאי אית לך
למימר א"ל ארץ צבי כתיב בה ה"ג ארץ צבי
כתיב בה מתקיף לה רבי חנינא ומי מצית
אמרת דהאי אסיף קציר הוא והכתיב באסוף
מגרנך ומיקבך ואמר מר בפסולת גורן ויקב
הכתוב מדבר א"ר זירא הא מילתא הואי
בידן ואתא רבי חנינא שדא ביה גרנא
אלא מנלן כדתניא רבי יונתן בן יוסף
אומר ועשת את התבואה לשלוש השנים
אל

דכתיב ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח
ממחרת הפסח אכול מעיקרא לא אכול
דאקריבו עומר והדר אכלי מהיבן הקריבו
אמר להן כל שלא הביא שליש ביד נברי
ודלמא עייל ולא קיס להו. אלא קיס
להו הכא נמי קיס להו ודלמא לא עייל
כלל אבל היכא דע"ל ריבעא בין שליש
לפחות משליש לא קיס להו לא סלקא דעתך
דכתיב והעם עלו מן הירדן בעשור לחדש
ואי ס"ד דלא עייל כלל בחמשה יומי מי קא
מליא אלא מאי דע"ל רבעא או דנקא אכתי
בחמשה יומי מי קא מליא אלא מאי אית לך
למימר א"ל ארץ צבי כתיב בה ה"ג ארץ צבי
כתיב בה מתקיף לה רבי חנינא ומי מצית
אמרת דהאי אסיף קציר הוא והכתיב באסוף
מגרנך ומיקבך ואמר מר בפסולת גורן ויקב
הכתוב מדבר א"ר זירא הא מילתא הואי
בידן ואתא רבי חנינא שדא ביה גרנא
אלא מנלן כדתניא רבי יונתן בן יוסף
אומר ועשת את התבואה לשלוש השנים
אל

דכתיב ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח
ממחרת הפסח אכול מעיקרא לא אכול
דאקריבו עומר והדר אכלי מהיבן הקריבו
אמר להן כל שלא הביא שליש ביד נברי
ודלמא עייל ולא קיס להו. אלא קיס
להו הכא נמי קיס להו ודלמא לא עייל
כלל אבל היכא דע"ל ריבעא בין שליש
לפחות משליש לא קיס להו לא סלקא דעתך
דכתיב והעם עלו מן הירדן בעשור לחדש
ואי ס"ד דלא עייל כלל בחמשה יומי מי קא
מליא אלא מאי דע"ל רבעא או דנקא אכתי
בחמשה יומי מי קא מליא אלא מאי אית לך
למימר א"ל ארץ צבי כתיב בה ה"ג ארץ צבי
כתיב בה מתקיף לה רבי חנינא ומי מצית
אמרת דהאי אסיף קציר הוא והכתיב באסוף
מגרנך ומיקבך ואמר מר בפסולת גורן ויקב
הכתוב מדבר א"ר זירא הא מילתא הואי
בידן ואתא רבי חנינא שדא ביה גרנא
אלא מנלן כדתניא רבי יונתן בן יוסף
אומר ועשת את התבואה לשלוש השנים
אל

(א) סנהדרין יג. (ב) סוטה
(טו. טז) א. תבנות קד. מנחות
(א. ב) וקדושין יג. (ג)
(ד) וכתובות קיב. מנח
היא מרמיה ג מנחמ צבי
ולע"ק אלן ונבשיי ונבשיי
גיטין יג. (ו) סוטה יג.
(ז) פ"י תבנו כחמית אילן
בגין ערוך. (ח) וינח
(ט. פ. ט) דמי כלי' וכן
הוא כפרת דריס' דתק
הקדש. י. ונשיע בתי
קדושין לו: ד"ה ממחרת.
(י) וי' לרנ.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כנייה
משמאה טומאת אוכלין
דקיס להו: (ב) תוס' ד"ה
דלקריבו ט' צמחו שן שנת
דכתיב בתריה וישבות
הבן ממחרת באכלס
מעבור הארץ ולא היה
עוד: (ג) ר"ה הכא נמי ט'
כמלך כן ומנח סגי בתי
יומי ועוד ט' צמחו כתי
שתייבש יפה:

גליון הש"ס

גם וקיס בתי. ע"י יוחנן עט
ע"ל: שם א"ל תפיק בתי.
סוטה טו ע"ל: שם אלא
קיס להו ה"ג קיס להו.
ממנו לי לרץ דומה זה לה
לעיל שלא רחש התבואה
קודם צ"ה אלא עשה
שקולתים אותה בטומאת
בשמיטת לרץ מדרך כלל
דכל שקולת צמח הביאה
שליש קודם צ"ה בזה י"ל
דלא קיס להו בזה כלל
משתי' הכא דכשכלא לרץ
לא להתבואה שעשין לא
הביאה שלש וזה בקולן:
מה שהא רחמי' עין. והא
בזה ודאי בקולן דכתיב
בממתי התבואה משהיה
שליש צמח דכלא הביאה
על שן צו משום שביעית
ולא משום מעשר ולא
חיישן דשנת הביאה שלש
א"כ דבזה בקולן:

הגהות מהר"ב

רנשבורג
[א] תוס' ד"ה אלא וכו'
צומן אסיפה. צ"ב ופסחי'
ד"ה אלא מאי אסיף וכו':

מוסף רש"י

לא תפיק נפשך לבר
מהלכתא. כל דכתיב
חכמים שנקבעו אל מחרת
אחרים (סוטה סז). כל
מדות החכמים כן הוא.
העמדות יחד ולא תמט
(כתובות קד). בפסולת
גורן ויקב. פסולת גורן
קשין. פסולת יקב ומורות
ואשכולות קייסין (סוכה
יב').

רבינו חננאל

שנאמר ותג האסיף בצאת
השנה, ויקרא לן דהאי
אסיף קציר הוא. וכן
פירושו, כל קציר הנקצר
בחג הסוכות בצאת
השנה, כלומר מן השנה
הירצאת הוא חשוכו, וקיס
ולחן לרבנן דכל תבואה
שנקצרת בחג הסוכות,
בידוע שהביאה שליש
לפני ראש שנה, וקרי ליה
בצאת השנה. ואמרינן וכי
קיס להו לרבנן בין פחות
שליש ומפיקין. ומפיקין
לא תוקי ותפיק נפשך
לבר מהלכתא. כלומר,
אין לאדם להוציא עצמו
מן התלכות, ולו תקבא ארץ
ותכן דבר זה, דהא כל
מידות חכמים כן הך במי
סאה הוא טובל במי סאה
חסר קורטוב אינו טובל.
פ"י קורטוב, אחד משמונה
בשמינית וכי יכל אדם
לעמוד בתקיים (ספ"ל)
ורטל מים שתן שיעור
המקוה, אם חסרו חלק
אחד משמונה בשמינית.
וכן כביצה מטמאה טומאת
אכילס כולי, אלא קיס
להו בחגי כחלוהו, בשליש
לפחות משליש נמי קיס
להו. ואתא ר' ירמיה
למדק ולפרושי האי סברא
דקיס להו לרבנן בין שליש
לפחות משליש, מן העומר
שהקריבו ישראל בכניסתן
לארץ, שנאמר ויאכלו
מעבור הארץ ממחרת
הפסח מצות וקלוי בצעם,
ש"מ מדכתיב ממחרת
הפסח, דווקא ממחרת

כל היום ודלח כמ"ד צמנחות פ' ר' ישמעאל (דף סח. סט). דלח צומן שבהמ"ק קיים האיר המזרח ממזל: ה"ל ארץ צבי. וצחמשה יומי קא מלו והא
דלמר לעיל תבואה שנקצרת בחג בידוע שהביאה שלש לפני ר"ה לענין שתהא ראויה לקצור אינה ממחרת להתבטל צחמשה יומי אכל הכא לענין
עומר דכתי' (ויקרא כג) כמלך כן ומנח (א) ועוד דלמר גמר צישולה מאחרין אותן צשדות כדי שתבטל יפה כדמשמע ע"י (רצב) צפי' איהו נשך (צ"מ ע"ד):

הפסח הוא אכילי, אחר שהקריבו העומר, אבל מקודם לכן לא אכול. ואי אפשר להביא העומר ולהקריבו ממה שהביא שליש ביד גיר, אלא ממה שהיה בעת שנכנסו ישראל לארץ פחות משליש, ואתן כל תבואה קיס להו.
ונתחנן וזו דחילמא לא עייל כלל. פ"י ושלש. עשה התבואה ללום ביד הגוים אלא אחר דבכנסו ישראל לארץ נעשת שליש ומקודם לכן וכו' היתה. גם זו הדרוקא שדריקונו כל תבואה שהביאה שליש לפני ראש שנה מן השנה שבה
היא חשובה, מהאי קרא ותג האסיף בצאת השנה, ואוקימנא מאי אסיף קציר, דהא ר' חנינה ושדא בה נרנא, כלומר חתכו כחתוכי אילן בבירן. ופשתנה מהא דתניא ר' נתן בן יוסף ואומר מה ת"ל ועשת את התבואה לשלוש השנים